

УТВЪРЖДАВАМ
Петко Георгиев
Директор

ПРОГРАМА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА РАННОТО НАПУСКАНЕ НА УЧИЛИЩЕ

Програмата е създадена на основание чл.263, ал.1, т. 8 от Закона за предучилищното и училищното образование и е приета от Педагогическия съвет с протокол №8 /07.09.2018.г. и съгласувана от Обществения съвет с протокол №6/11.09.2018 г.

Настоящата програма е в съответствие с целите, залегнали в националните политики по превенция на ранното напускане на образователната система и комплекса от мерки на правителството в областта на образованието и социално-икономическото развитие.

В Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013 – 2020), преждевременното напускане на училище е дефинирано като сложно явление, което оказва сериозно влияние върху индивидуалните съдби на пряко засегнатите и благосъстоянието на техните семейства, върху възможностите за развитие на техните общности и върху цялостното социално-икономическо развитие на една страна в средносрочен и дългосрочен план. Превенцията и преодоляването на проблема изисква интегрирана политика и ангажираност на всички сектори и институции, свързани с образованието и с личностното и професионалното развитие на децата и младите хора в България. Необходими са широкообхватни мерки, насочени към осигуряване на: успешен преход между различните степени на образование, гъвкави и успешни възможности за преждевременно напусналите да продължат обучението си в системата на училищното образование с цел придобиване на ключови компетентности, разнообразни форми на обучение, признаване и валидиране на резултати от неформално обучение и информално учене, добра координация между институциите от няколко различни сектора на всяко ниво на управление – национално, регионално, местно и училищно. Един от факторите за преждевременно напускане на образователната система наложи въвеждането на единен Механизъм за противодействие на училищния тормоз, който има за цел да подпомогне училищата в усилията им за справяне с това явление.

Рискове:

Преждевременното напускане на училище води още до нарастване на рисковете от социално изключване, застрашава сигурността и стабилността на обществото и е предпоставка за влошаване на качеството на живот на сегашното и на следващите поколения. Здравният статус и достъпът до ресурси и услуги, които могат да осигурят по-добър стандарт и продължителност на живота в добро здраве и благосъстояние, са в пряка зависимост от получената по-висока степен на образование. Посочените последствия са показателни за мащаба и степента на негативното влияние на преждевременното напускане на училище върху индивидуалните съдби на пряко засегнатите и благосъстоянието на техните семейства, върху възможностите за развитие на техните общности и върху цялостното социално-икономическо развитие на страната в средносрочен и дългосрочен план, поради което данните за дела на преждеременно напусналите образователната система в България не трябва да успокояват, а да насърчават изпълнението на всеобхватна и интегрирана политика за превенция на явлението, както и за неговото преодоляване там, където съществува.

При изготвянето на програмата се отчитат:

1. Ролята на цялата система от участници и взаимоотношенията помежду им, като се признава ролята на всяка от заинтересованите страни;
2. Сътрудничество в образователните институции за насърчаване на позитивната училищна култура, работата в екип в рамките на училищната общност;
3. Координираните мерки на всички нива;
4. Проследяване на напредъка на ниво училище.

Настоящата Програма конкретизира изброените стратегическите и нормативни документи в три основни направления:

1. Превенция на преждевременното напускане на училище в ОУ“Георги Бенковски“ чрез:
  - анализ на причините, водещи до отпадане от училище и напускане на образователната система;
  - идентифициране на рисковите фактори за преждевременното напускане на училище с оглед ограничаване на последиците от тях ;
  - планиране на политики и мерки за преодоляване на рисковите фактори от отпадане;
2. Интервенция срещу преждевременното напускане на училище чрез:
  - 2.1. Повишаване участието и ангажираността на родителите.
  - 2.2. Утвърждаване на индивидуалното и групово наставничество.
  - 2.3. Кариерно ориентиране и консултиране.
3. Политики за компенсиране на ефекта от преждевременното напускане на училище:
  - създаване на подходящи условия за реинтегриране в образователната система на преждеременно напусналите я;
  - завръщане на преждеременно напусналите училище към формалната система на образование и обучение чрез използването на различни форми на обучение: дистанционна, вечерна, задочна, кореспондентска;
  - популяризиране на възможностите за учене в клубове, библиотеки, читалища, младежки информационно-консултантски центрове, регионални и местни центрове;
  - създаване на възможности за самостоятелно учене с цел признаване на резултати;

- кариерното ориентиране и консултиране съдействат за информиран избор на образователен и професионален път от семейството и детето, засилват мотивацията за оставане в училище и придобиване на образователна степен.

Дейности

Дейност 1. Мерки за недопускане на фиктивно записване на ученици от всички форми на обучение:

- Своевременно информиране за статута на ученици чрез поддържане на връзка с обществени институции
- При необходимост осъществяване на посещения от страна на педагогическия персонал по домовете на деца в риск
- Своевременно попълване на регистъра в информационната система „Админ-про“ –отразяване процесите на записване, преместване, преминаване в друга форма на обучение и напускане на образователната система
- Ежемесечно актуализиране на базата данни за броя на учениците и представяне в РУО.

Дейност 2. Проучване и анализиране на основните причини за отсъствията на учениците и риска от преждевременно напускане на училище.

Начален етап:

- ✓ Идентифициране на деца в риск от отпадане (класен ръководител, психолог)
- ✓ Ролята на класния ръководител (индивидуална работа с децата в риск)
- ✓ Осигуряване на възможности за индивидуална изява на децата
- ✓ Интеркултурно обучение (родители + учители)
- ✓ Осигуряване на транспортни карти за учениците

Прогимназиален етап:

- ✓ Идентифициране на деца в риск от отпадане (класен ръководител, педагогически съветник)
- ✓ Ролята на класния ръководител (индивидуална работа с децата в риск)
- ✓ Гражданско образование с приоритет на здравно образование и професионално ориентиране
- ✓ Ученическо самоуправление
- ✓ Индивидуална работа с деца в риск (часовете за консултации)
- ✓ Въвеждане на целодневно обучение
- ✓ Осигуряване на безплатни помагала
- ✓ Осигуряване на транспортни карти за учениците

Дейност 3. Механизъм за идентификация на учениците в риск от отпадане

- Класните ръководители в началото на учебната година, след проучване, изготвят *индивидуална оценка* за всеки ученик в риск. Резултатите от оценката на ситуацията на учениците под формата на доклад се предават на директора.

Срок: 29 октомври

Отговорници: кл.ръководител

- *Създаване на регистър* за децата в риск в училището (информацията в този регистър може да се получи от друго училище, когато детето се премества, по служебен път).

Срок: постоянен

Отговорници: кл.ръководител,
психолог

- *Формиране на екипи* според идентифицираните потребности на децата в риск да отпаднат от училище. (В екипа може да се включат представители на класните ръководители и други учители, на УКПППУ, на родителите, на учениците.)
  - за деца в риск да отпаднат от училище поради *трудности в ученето*
Отговорници: кл.ръководители, учители, родители, ученици
  - за деца в риск да отпаднат от училище поради *поведенчески проблеми*
Отговорници: кл.ръководители, психолог, УКППП
  - за деца в риск да отпаднат от училище поради *социално-икономически проблеми*.
Отговорници: кл.ръководители, психолог, родители

Дейност 4. Мерки за подкрепа на учениците в риск от напускане чрез различни форми на ученическо самоуправление.

В *училище* функционира ученически съвет, който се основава на принципа на самоуправлението.

Самоуправлението в училище:

- както в защита на правата и личността на ученика, така и за спазване на неговите задължения
- с цел осъществяване на връзка между ученическия съвет и обществеността
- за равноправно участие на ученици, родители и учители при решаването на проблеми
- за спазването на етиката между ученици и учители
- се основава на прозрачност в работата на ученическия съвет.

Обект на дейността на ученическия съвет са:

- учебно-възпитателният процес
- организиране и активизиране на живота на учениците в училище
- познаване и спазване на правата и задълженията на учениците
- опазване на училищното имущество.

Основни задачи са:

- С цялостната учебно-възпитателна работа да се съдейства за придобиване на интелектуални умения, социална култура и гражданска ангажираност, необходими за пълноценен живот на учениците в постоянно променящите се обществени отношения.
- Да се създадат предпоставки за личностна мотивация и ангажираност на учениците за съзнателно и активно участие в учебно-възпитателния процес, в училищните и извънучилищните дейности и мероприятия.

- Да се работи целенасочено за формиране у учениците на гражданско съзнание и социално поведение.

- Да се създадат подходящи условия и предпоставки за прилагане и развитие на различни форми на ученическо самоуправление и самоконтрол чрез училищния ученически съвет, ученическите съвети по класове и формираните във връзка с изпълнение на конкретни дейности комисии.

Мерки

- ✓ Ангажиране и участие на учениците в риск от напускане в дейностите, касаещи ученическия вестник—събиране на материали, разпечатване, разпространяване
- ✓ Събиране и сглобяване на материали за Коледа, Великден и Осми март
- ✓ Оформяне на кът във фойето на училището и изготвяне на коледна украса на училището
- ✓ Изработване на мартенички
- ✓ Изготвяне на забавни материали и игри за децата
- ✓ Участие в мероприятията на ученическия съвет, клубове, училищна библиотека
- ✓ Участие в мероприятията на ученическия съвет, клубове, училищна библиотека

Дейност 5. Мерки за подкрепа на учениците в риск с участието на родителските общности.

- ✓ Работа с деца/ученици и семействата им преди възникване на проблеми и рискове
- ✓ Индивидуална работа с всяко дете в риск да отпадне от училище
- ✓ Повишаване чувствителността на родителите към нуждите на децата и развитие на умения за тяхното посрещане
- ✓ Запознаване на родителите с правилника на училището и възможностите, които то дава за обучение и възпитание на децата
- ✓ Съгласуване на дейностите с ОЗД, МКБППМН, ДПС
- ✓ Материално подпомагане на нуждаещи се семейства: безплатно осигуряване на дрехи и учебници и/или учебни помагала и пособия
- ✓ Осигуряване на индивидуални часове за консултация за подпомагане на изоставащите деца
- ✓ Санкциониращи мерки—спиране на социалните помощи, ако детето не посещава редовно училище
- ✓ Специализирана педагогическа подкрепа за изоставащите и застрашени от отпадане
- ✓ Използване на целодневна форма на обучение
- ✓ Осигуряване на средства за приобщаване на изоставащите и застрашени от отпадане към извънкласните форми на училищен живот
- ✓ Развитие на разбирането на детето за постигане на по-голяма отговорност за собственото му поведение
- ✓ Подкрепа на децата/учениците да направят информиран избор за своите постъпки и отношение към света
- ✓ Развитие на умения за взаимопомощ и приемане на различията

Дейност 6. Мерки за подкрепа на учениците в риск от страна на представители на местната власт, гражданския сектор и работодателските организации.

- ✓ На ниво училище се извършва индивидуална работа както с детето в риск, така и с другите членове на семейството.

- ✓ Ако, независимо от предприетите от училището мерки, детето продължава да бъде в риск от отпадане, се изготвя *писмен доклад/уведомително писмо до ОЗД* за извършената работа с детето и неговото семейство.
- ✓ ОЗД предприема необходимите мерки за закрила след проучване и изготвяне на план за действие.
  - Насочване на деца в риск – с решение на педагогическия съвет се изготвя план за предоставяне на услуги на детето и/или родителите
    - Санкциониране на родителите по ЗПУО.
- ✓ **Дейност 7. Механизъм за контрол на редовното и точното отразяване/нанасяне на отсъствията на учениците в училищната документация.**
- ✓
- ✓ **Цел:** Настоящият механизъм е разработен с цел превенция на отсъствията на учениците.
- ✓ **Задача:** Осъществяване на контрол за редовното и точното нанасяне/отразяване на отсъствията на учениците в училищната документация.
- ✓ **Отговорници:** класен ръководител, учител, директор

ПРИЧИНИ ЗА ОТПАДАНЕ ОТ УЧИЛИЩЕ:

Причините за преждевременното напускане на училище могат да бъдат класифицирани в няколко основни категории.

1. Икономически причини
2. Социални причини;
3. Образователни причини;
4. Етнокултурни причини;
5. Институционални причини;
6. Причини, свързани със здравния статус;

Социално-икономически причини:

- затрудненията при усвояване на учебния материал;
- слаб интерес към учебния процес и произтичащото от него желание/нежелание да се посещава училище;
- ниските доходи – невъзможност за покриване на разходите;
- поради задължение да гледа по-малкия си брат/сестра;
- използване на детето, непосещаващо училище като трудов ресурс (подпомага формирането на семейния бюджет или участие в домакинската работа.);

Образователните причини:

- наличие на конфликтни отношения със съученици и/или учители и др.;
- възможност за обучение в професионална паралелка;

Етнокултурни причини:

- по-ранното стъпване в брак;
- по-ниска ценност на образованието;

Психологически причини:

- чувство за неуспех;
- отчуждение от натрупания училищен опит, неувереност в себе си;

-самовъзприемане: „нямах късмет“, усещане за ограничен контрол върху събитията;

Институционални причини:

Като такива могат да се квалифицират недостатъчно координираният подход между различните служби и специалисти на национално, регионално, местно и училищно ниво за справяне с преждевременното напускане на училище;недостатъчно ефективният контрол върху управлението и функционирането на политиките за обхващане, задържане и реинтегриране на децата и учениците в образователната система. Положителната промяна на състоянието изисква прилагането на комплексни мерки и добра координация между институциите от няколко различни сектора на всяко ниво на управление - национално, регионално, местно и училищно. Основната част от отговорностите за прилагането на националната политика по отношение на задължителното образование е съсредоточена в Министерството на образованието и науката, което е естествен координационен център на между секторните действия за намаляване на преждевременното напускане на училище

Причини, свързани със здравния статус:

В контекста на политиките за развитие на приобщаващото образование продължава тенденцията за интегриране на децата със специални образователни потребности в общообразователните училища. Рисковете за преждевременното напускане на училище са свързани с недостатъчна подготовка на детските градини и училищата за приобщаване на тези деца.Тук се включват и всички фактори на материалната база, образователната среда, човешките и финансовите ресурси, които не отговарят на изискванията за прилагане на принципите на приобщаващото образование.

ОУ“Георги Бенковски“ – Бургас е едно от училищата в България, в което няма отпаднали ученици. Ежегодният статистически задълбочен анализ на превантивните дейностите, които съпътстват целогодишната работа на училището показва, че това се дължи най-вече на последователната политика на образователната институция в посока реализиране на дейности, залегнали в Стратегията ѝ за развитие,подчинени на принципите за:

- всеобхватност на дейностите – осъществяване на дейности по превенция на тормоза и насилието, както и дейности за мотивация и преодоляване на проблемното поведение, които са израз на общата воля и на координираните усилия на всички участници в образователния процес;

- обратна връзка с институции, родители, училищен психолог, класни ръководители, ученици и учители;

- приемственост – чрез съхраняване на традициите и недопускане да се забрави доброто старо, равнопоставеност на всички приоритети в развитието на образователната институция;

- идентифициране на рисковите фактори – доклад анализи на класни ръководители.

Политиките и мерките, които ОУ“Георги Бенковски“ предприема за

преодоляване на причините за отпадане са подчинени на националните, областни и общински стратегически мерки като се отчита спецификата на образователната институция и нуждите от подкрепа на всяко дете.

Политики и мерки в ОУ“Георги Бенковски“, произтичащи от:

Семейни и социални причини:

1. Възможно е нежелание на родителите детето да ходи на училище поради страх от социална изолация, невъзможност за адаптиране към останалите ученици от центъра на града; по-ниска самооценка, невъзможност за прибиране в населеното място – загубване на детето.

Мерки: - Силна мотивация чрез редица дейности за приобщаване на децата със специални образователни потребности, както и изоставени от семейства, заминали в чужбина.

2. Трудова миграция на родителите. Напускане на единия или и двамата родители на страната поради невъзможност за издръжка на семейството и търсене на работа в чужбина. Оставяне на детето на грижите на баби и дядовци, които нямат същия авторитет и изпадат в безсилие за справяне с трудната социална обстановка и новите модели на поведение на децата.

Мерки: Ежеседмични контакти, а при нужда и ежедневни с попечителите на изоставените деца, търсене на съдействие от отдел „Закрила на детето“, при необходимост и прояви на противообществени прояви на тези деца – Детска педагогическа стая.

3. Липса на грижи от страна на изоставени деца за по-малките братя и сестрички, както и за болни членове на семейството;

Мерки: Оказване на социална помощ – чрез дарения, грижи за изхранването на тези деца от фирмата – доставчик на закуски и обяд, както и получаване на социални стипендии;

4. Недостатъчна образованост на родителите и липса или занижен контрол върху цялостното развитие на детето. Изразява се в неконтролиране на часовете за прибиране от училище, непознаване на контактите и приятелския кръг на детето, непроверяване на изученото през деня, както и подготовката на детето за следващия ден – домашни работи, изпълнение на други поставени от учителя задачи;

Мерки: Мотивиране и приобщаване на тези деца за посещаване целодневната форма на организация в училище; търсене на непрекъснати разширени срещи с тези родители с ръководство, класни ръководители и мотивиране и приобщаване към училищната общност.

5. Чести конфликти между агресивни родители – побой, домашно насилие, развод, посегателство от страна на нови партньори на един от двамата родители.

Мерки: В най-честите случаи училището се превръща в единствено защитено място за детето и класният ръководител поема грижите за детето в образователната институция.

Други по-важни мерки и дейности, залегнали в комплексния план за достигане на стратегическите цели, свързани с превенцията от отпадане са:

1. Управление на информацията за преждевременно напусналите училище. Изготвяне на база данни от класните ръководители, в чиито класове има ученици от рискови групи /съобразно различните причини от отпадане/.

2. Координиране действията на класните ръководители с тези на училищното ръководство.

3. Квалификация на педагогическите специалисти в посока управление на конфликти, справяне с агресията и насилието и превръщането му в педагогически консултант:

- провеждане на обучителен семинар на педагогическите специалисти за последиците от агресия и насилие в училище;

- провеждане на обучения за агресията и насилието и начините за разрешаване на конфликти.
- 4.Реализирането на конкретни дейности за постигане целите на училищната програма.
- 5.Насърчаване включването в образованието на рискови групи и развиване на приобщаващото образование.
- 6.Увеличаване на разнообразието и ефективността на механизмите и стимулите за включване в образование и обучение;
  - създаване на условия за включване на ученика в група за повишаване на социалните умения за общуване и решаване на конфликти;
  - насочване на детето и ученика към занимания, съобразени с неговите потребности;
  - индивидуална подкрепа за ученика от личност, която той уважава (наставничество);
  - участие на ученика в дейности в полза на паралелката или училището;
  - други дейности, определени с правилника за дейността на институцията.
- 7.Изграждане на широко публично доверие и подкрепа за политиките за превенция и намаляване на преждевременното напускане на училище.
- 8.Повишаване качеството и ефективността на въздействие върху подрастващите чрез създаване на специфична образователна и възпитателна интерактивна среда .
- 9.Поставяне на ученика в активна позиция по отношения на усвояването на нови знания и практическа приложимост на преподавания материал.
- 10.Превръщането на училището в приятно и желано място за учениците чрез използване на иновативни методи и форми за предаване,преподаване и научаване на учебни знания.
- 11. Извършване на ефективна диференцирана работа с учениците с намалена успеваемост.
- 12. Привеждане дисциплината на учениците в съответствие с новите обществени реалности.
- 13.Изграждане на съдържателен и многообразен учебно-възпитателен процес. Осъществяване оптимално ниво на вътрешна мотивация у учениците чрез целенасочена образователно – възпитателна работа,свързана с училищни и извънучилищни мероприятия и дейности:
  - провеждане на дискусии с ученици по предложените от тях теми, засягащи актуален проблем;
  - възлагане на отговорни индивидуални задачи на учениците, за да се почувстват значими в собствените си очи и в очите на околните, за да се мотивират и успяват;
- 14. Здравно образование и възпитание – лекции, беседи, семинари свързани с обучението на учениците по:
  - сексуално образование и предпазване от СПИН.
  - поставянето на приоритет в работата на класните ръководители формирането на личностни умения у учениците за адекватно социално поведение в съвременните динамични обществено-икономически условия.
- 15.Извънкласни и извънучилищни дейности.
  - Формиране на екипи за разработване на дейностите по превенция от отпадане и залагането им в комплексната планираща и отчетна документация
  - Провеждат се и редица други дейности, довели в годините до утвърждаването на училището като институция, която работи с грижа за всеки ученик.